

# วรรณคดีพระเวท : การศึกษาเชิงสำรวจ

ประเทือง ทินรัตน์

เมื่อกล่าวถึงอินเดีย ชาวไทยอาจจะนึกถึงเรื่องต่างๆ ในด้านที่แตกต่างกัน เช่น ศาสนา ระบบวรรณะ หรือคนขอทาน เป็นต้น ในโอกาสนี้จะกล่าวถึงวรรณคดีโบราณของอินเดีย

## วรรณคดีโบราณของอินเดีย

วรรณคดีโบราณของอินเดียอาจแบ่งเป็นหมวดได้ 2 หมวด คือ

1. วรรณคดีพระเวท (Vedic Literature)
2. วรรณคดีสมัยหลังยุคพระเวท (Post-Vedic Literature)

ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะวรรณคดีพระเวทในเชิงสำรวจเท่านั้น

## พระเวท

คำว่า พระเวท เป็นคำประสมระหว่างคำว่า “พระ” กับคำว่า “เวท” คำว่า พระ เป็นคำที่คนไทยใช้นำหน้าคำนามเพื่อแสดงความนับถือ หรือเพื่อสร้างให้คำนามสามัญให้เป็นคำราชาศัพท์ ส่วนคำว่า เวท มาจากรากศัพท์ในภาษาสันสกฤตว่า วิท แปลว่า รู้ การสร้างรูปศัพท์ตามหลักไวยากรณ์ของภาษานั้นทำให้ได้รูปเป็น เวท ซึ่งอ่านตามภาษาเดิมว่า เว-ทะ (veda) แปลว่า ความรู้ และโดยทั่วไปหมายถึง ความรู้ที่รวบรวมไว้ในหนังสือที่เก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของอินเดีย หนังสือดังกล่าวนี้ ชาวไทยเรียกว่า “คัมภีร์พระเวท”

พระเวท หรือ คัมภีร์พระเวท ได้รวบรวมแนวคิดด้านต่างๆ ของชาวอารยันไว้ด้วยกัน เช่น ด้านศาสนา ด้านสังคม และด้านปรัชญา เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาอารยธรรมอินเดียให้เข้าใจต้องแก่ ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพระเวทด้วย โดยเหตุที่พระเวทส่วนใหญ่ แต่งเป็นบทประพันธ์ร้อยกรอง จึงจัดเป็นวรรณคดีที่เก่าแก่ที่สุด

## การแบ่งพระเวท

พระเวทที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันแบ่งเป็น 4 คัมภีร์ หรือ 4 เวท ด้วยกัน คือ ฤคเวท ยชุรเวท สามเวท และอถรรวเวท

ตามตำนานและความเชื่อของชาวฮินดูนั้นมีเรื่องเล่าว่าแต่เดิมพระเวทมีอยู่เพียงเล่มเดียว ครั้นเวลาล่วงมาถึง ทวาปรยุค (ยุคที่ 2 ของโลกซึ่งเชื่อกันว่าในยุคนี้โลกมีคนดีและคนเลวจำนวนเท่ากัน) ฤชิวายาสะ (คือ ฤชิกฤษณไหวปาณะ ผู้แต่งเรื่องมหากาพย์) ได้แบ่งพระเวทออกเป็น 4 เล่ม เพื่อใช้สอนแก่ฤชิกฤศศิษย์ 4 คน ดังนี้

คัมภีร์ฤคเวท สอนให้ ฤชิไปละ

คัมภีร์ยชุรเวท สอนให้ ฤชิไวศัมปายัน

คัมภีร์สามเวท สอนให้ ฤชิไซมินิ

คัมภีร์อถรรวเวท สอนให้ ฤชิสุมนันตุ

มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าแต่เดิมพระเวทมีเพียง 3 คัมภีร์ คือ ฤคเวท ยชุรเวท และสามเวท ซึ่งเรียกว่า ตริยวิทยา หรือที่ชาวไทยเรียกว่า ไตรเพท ตามหลักฐานทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีพระสาวกบางองค์เคยเป็นพราหมณ์เรียนจบไตรเพทก่อนที่จะหันมาเลื่อมใสและอุปสมบทในพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่าคัมภีร์อถรรวเวทเกิดขึ้นในสมัยหลัง

## อายุของพระเวท

มีผู้ให้ความเห็นและกำหนดอายุของคัมภีร์พระเวทไว้แตกต่างกันไป เช่น เฮอรัมาน จาโคบี ชาวเยอรมัน และ บาล กังคาธรติลค (Hermann Jacobi and Bal Gangadhar Tilak) ได้ลงความเห็นตรงกันว่าคัมภีร์พระเวทแต่งเมื่อ 5000 ปีก่อนคริสต์ศักราช แต่ทฤษฎีที่นักการทวิทยา ส่วนมากเห็นด้วยคือทฤษฎีของศาสตราจารย์

แมกซ์ มึลเลอร์ (Max Muller) ชาวเยอรมัน ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าแต่งเมื่อ 1400 ปีก่อนคริสต์ศักราช

## วรรณคดีพระเวท

วรรณคดีพระเวท (Vedic Literature) หมายถึงวรรณคดีที่เป็นคัมภีร์พระเวทโดยตรง และวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์พระเวท ซึ่งแต่งในยุคเดียวกันกับคัมภีร์พระเวทหรือแต่งในสมัยที่ต่อจากนั้น

วรรณคดีพระเวทประกอบด้วยส่วนต่างๆ รวม 4 ส่วน ด้วยกัน คือ

1. สังหิตา (Samhitā)
2. พราหมณะ (Brāhmaṇa)
3. อารัณยกะ (Āraṇyaka)
4. อุปนิษัต (Upaniṣad)

แต่ละส่วนมีเนื้อหาและส่วนประกอบที่แตกต่างกันไป ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

### สังหิตา (Samhitā)

คำว่า สังหิตา แปลว่า การรวบรวม หมายถึง การรวบรวมบทสวด (hymns) บทเพลง หรือคำอำนวยการที่ใช้สำหรับสวด ขับร้อง หรือ กล่าวในการประกอบพิธี สังหิตาเป็นส่วนที่เก่าแก่ และสำคัญมากที่สุดของวรรณคดีพระเวท ถือกันว่า สังหิตาเป็นจุดเริ่มต้นของวรรณคดีพระเวท และวรรณคดีทั้งหมดของอินเดีย สังหิตามี 4 หมวด ดังนี้

1. **ฤคเวทสังหิตา (R̥gvedasamhitā)** คือการรวบรวมบทสวดสรรเสริญ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า คัมภีร์ฤคเวทนั่นเอง คำ ฤค มาจากรากศัพท์ในภาษาสันสกฤต (ธาตุ) คือ ฤच् แปลว่า สรรเสริญ (to praise) ฤคเวทสังหิตาแบ่งเป็นเล่ม แต่ละเล่มเรียกว่า มณฑล มีทั้งหมดจำนวน 10 มณฑล แต่ละมณฑลประกอบด้วยบทสวดซึ่งเรียกว่า สุกตะ (hymns) สุกตะหนึ่งๆ ประกอบด้วยบทมนตร์ (มนฺตระ) ซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากัน มากบ้าง น้อยบ้าง มนฺตระหนึ่ง ก็คือ คำประพันธ์ร้อยกรอง (ฉันท) บทหนึ่งๆ นั่นเอง ฤคเวทสังหิตามีบทสวดรวมกันทั้งสิ้นจำนวน 1,028 สุกตะ บทสวดเหล่านี้แต่งด้วย

ภาษาสันสกฤตสมัยพระเวท (Vedic Sanskrit) และให้ทราบว่า ฤषีที่แต่งบทสวดนี้ (Seer) ชื่ออะไร และบทสวดเหล่านี้เป็นฉันทชนิดใดบ้าง เทพที่ได้รับการสวดสรรเสริญ ชื่ออะไร มंत्रะ ในบทสวดอาจจะเป็นฉันทชนิดเดียวกันทุกมंत्रะ หรืออาจจะเป็นฉันทต่างชนิดกันก็มี

บทสวดในฤคเวทสังหิตามีเนื้อความที่เป็นการสรรเสริญเทพเป็นหลักแต่เมื่อศึกษาโดยละเอียดจะพบว่าบทสวดเหล่านี้ให้ความรู้เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับชาวอารยันโบราณ เช่น ความคิด ความเชื่อ การดำเนินชีวิต ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตลอดจนการขยายอำนาจของชนเผ่าอารยัน เป็นต้น

พราหมณ์ที่ทำหน้าที่สวดบทมंत्रะในฤคเวทสังหิตา เรียกว่า พราหมณ์โหดฤ (Hotr)

2. ยชุรเวทสังหิตา (Yajurvedasamhitā) คือ การรวบรวมความรู้ในเรื่องการประกอบพิธี พิธี คำว่า ยชุร ในภาษาสันสกฤตมาจากรากศัพท์ (ชาตุ) คือ ยชุ แปลว่า บูชา, บวงสรวง สังหิตาหมวคนี้ มีความสำคัญเสมือนเป็นคู่มือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ลักษณะคำประพันธ์มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง สังหิตาหมวคนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) ยชุรเวทดำ (Kṛṣṇayajurvedasamhitā) ที่ได้ชื่อว่ายชุรเวทดำเพราะรวบรวมเอาความรู้เรื่องพิธีที่จัดบูชาในช่วงเดือนแรม (Kṛṣṇapakṣa) ยชุรเวทดำมีสำนวนต่างๆ จำนวน 4 สำนวน คือ

- (1) ไตตติรียสังหิตา
- (2) กฐุกสังหิตา
- (3) กปิษฐ์ลกฐสังหิตา
- (4) ไมตฺรายนีสังหิตา

ยชุรเวทดำแบ่งเป็นตอน เรียกว่า กาณธ์ มีทั้งหมด 7 กาณธ์

2) ยชุรเวทขาว (Śuklayajurvedasamhitā) ยชุรเวทขาวมี 2 สำนวน คือ

- (1) กานวสังหิตา
- (2) มारยันทินีสังหิตา

ยชุรเวทขาวแบ่งเป็นตอน เรียกว่า อัชยาเยมีจำนวน 40 อัชยาเย

เนื้อหาสาระที่เป็นแก่นของยชุรเวทสังหิตา คือ พิธีบูชาบวงสรวง นอกจากนั้นยังกล่าวถึงพิธีสำคัญ คือ พิธีอัสวเมธ (พิธีปล่อยม้าเพื่อแผ่อำนาจการปกครอง) ไว้ด้วย

3. สามเวทสังหิตา (Samavedasamhitā) คือ การรวบรวมบทเพลงที่ใช้ในพิธี คำว่า สามมาจากคำว่า สามนุ แปลว่า บทเพลง ลักษณะคำประพันธ์ของสามเวทสังหิตา เป็นร้อยกรองจำนวน 1,810 บท แต่ถ้าไม่นับบทที่ซ้ำกันจะมีจำนวน 1,549 บท

บทประพันธ์ในสังหิตาหมวดนี้มีไว้สำหรับสวดหรือขับร้องในยัชญพิธีบูชาด้วยนำโสม (soma-sacrifice) สามเวทสังหิตาแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ปุราวจิกะ มีบทขับร้อง 585 บท และอุตตราจิกะมีบทขับร้องจำนวน 1225 บท พราหมณ์ที่ขับร้องบทสามันเรียกว่า พราหมณ์อุทคาตฤ

4. อถรรวเวทสังหิตา (Atharvavedasamhitā) หมายถึง การรวบรวมบทมนตร์อาถรรพ์ คำว่า อถรว หมายถึง พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีบูชาไฟ คำนี้หมายถึง บทมนตร์อาถรรพ์ได้ด้วย ในการประกอบพิธีโดยใช้บทมนตร์อาถรรพ์นี้มีพราหมณ์ 2 คน คือ พราหมณ์อถรรวัน และพราหมณ์ อังคิรส์ การใช้บทมนตร์ในพิธีเยียวยาหรือบำบัดโรค และพิธีอำนาจพรเป็นหน้าที่ของพราหมณ์อถรรวัน ส่วนการใช้บทมนตร์ในพิธีสาปแช่ง ศัตรูหรือคู่แข่ง เป็นหน้าที่ของพราหมณ์อังคิรส์

อถรรวเวทสังหิตารวบรวมบทสวด (สูกตะ) ไว้จำนวน 731 สูกตะ และมีบทมนตร์รวมกันทั้งสิ้นจำนวน 6,015 บท พราหมณ์ผู้ทำหน้าที่สำคัญในการประกอบพิธีบูชาดวงสรวงโดยใช้อถรรวเวทสังหิตาเรียกว่า พรหมพราหมณ์

## พราหมณะ (Brāhmaṇa)

พราหมณะ เป็นวรรณคดีร้อยแก้วที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับยัชญพิธีเป็นหลัก และในพราหมณะจะมีเรื่องราวประเภทต่างๆ ทั้งตำนาน นิทาน เรื่องเก่าแก่ และประวัติศาสตร์ พราหมณะมีอยู่จำนวนหลายเล่ม แต่ละเล่มมีจุดมุ่งหมายที่จะอธิบายข้อความในสังหิตา แต่ละหมวด เช่น ไอดเรยะ-พราหมณะ และเกายีตคิกพราหมณะ อธิบายฤคเวทสังหิตา ไตติรียะ-พราหมณะ และ ศตปละ-พราหมณะ อธิบายยชุรเวทสังหิตา เป็นต้น

จึงเห็นว่าพราหมณะเป็นวรรณคดีที่ทำหน้าที่อธิบายสังหิตาให้ละเอียดชัดเจน และเข้าใจง่าย การจะศึกษาวรรณคดีประเภทพราหมณะ ให้เข้าใจอย่างละเอียดต้องใช้เวลามาก

## อาร์ณยกะ (Āraṇyaka)

คำว่า อาร์ณยกะ แปลว่า “เรื่องที่แต่งและศึกษาในป่า” เนื้อหาของวรรณคดีประเภทนี้ก็คือ อธิบายความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับยัญพิธี เพื่อให้คนที่สละบ้านเรือนเข้าไปอยู่ในป่าได้เข้าใจ

ผู้ศึกษาอาร์ณยกะ มักจะเป็นผู้ที่ผ่านวัยกลางคนซึ่งสละบ้านเรือนเข้าไปอยู่ในป่า ตามวิถีชีวิตของคนในศาสนาพราหมณ์ อาร์ณยกะจะให้ความรู้เรื่องศาสนา และพิธีกรรมแก่ผู้เข้าไปอยู่ในป่าได้

อาร์ณยกะ มีจำนวนหลายเล่ม ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพราหมณะเป็นการอธิบายรายละเอียดต่อจากพราหมณะ อาร์ณยกะจึงมีชื่อตามชื่อของพราหมณะ เช่น ไอตริยะะ-อาร์ณยกะ, เกายิตกิ-อาร์ณยกะ, ไตติรียะ-อาร์ณยกะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาร์ณยกะจำนวนหลายเล่มก็ไม่เกี่ยวข้องกับพราหมณะเลย

## อุปนิษัต (Upaniṣad)

อุปนิษัตเป็นวรรณคดีพระเวทส่วนสุดท้าย คำว่า อุปนิษัต แปลว่า นั่งลงใกล้ (อุป-ใกล้, นิ-ลง, ษัต-นั่ง) หมายถึงการที่นักเรียนนั่งลงใกล้ครู เพื่อให้ศึกษาความรู้ อันลึกซึ้งได้ชัดเจน เพราะครูจะไม่พูดเสียงดัง โดยถือว่าวิชาเป็นความลับ ซึ่งเรียกว่า รหস্যลัทธิ

เนื้อหาที่สำคัญของวรรณคดีประเภทอุปนิษัต คือ แนวความคิดเรื่องพรหมัน ปรมาตมัน และเรื่อง โมกษะ ซึ่งเป็นพัฒนาการของปรัชญาอินเดีย ดังนั้นการศึกษาอุปนิษัตก็คือ การศึกษาปรัชญาของอินเดียนั่นเอง

อุปนิษัตมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 200 เรื่อง มีทั้งที่เป็นคำอธิบายสืบต่อจาก วรรณคดีพราหมณะ และอาร์ณยกะ และที่เป็นเล่มอิสระ ที่สำคัญได้แก่ ไอตริยะะ-อุปนิษัต ไตติรียะ-อุปนิษัต พุททหรรณยะ-อุปนิษัต ฉานโทกยะ-อุปนิษัต และ มุนดทกะ-อุปนิษัต เป็นต้น

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นวรรณคดีพระเวท (Vedic Literature) จริงๆ แต่ยังมีวรรณคดีเล่มอื่นที่นักปราชญ์บางท่านจัดให้เป็นวรรณคดีพระเวท เช่น อุปกรณในการศึกษาพระเวทที่ซึ่งเรียกว่า เวทางกะ เป็นต้น ส่วนวรรณคดีสมัยหลังยุคพระเวท (Post-Vedic Literature) นั้น จะได้นำเสนอในโอกาสต่อไป

## ब्रह्मण्युक्तरु

- Bhargava, Purushottam Lal. 1971. **India in the Vedic Age.** Lucknow : The Upper India Publishing House.
- Keith, Arthur Berriedale. 1971. **Ṛgveda Brāhmaṇa.** Delhi : Motilal Bamarsidass.
- Majumdar, R. C. 1965. **The Vedic India.** Bombay : Bharatiya Vidya Bhavam.
- Muller, F. Fax. 1968. **A History of Ancient Sanskrit Literature.** Varanasi : Chowkhamba Publication,
- Rai, Raja Rammohan. 1977. **The Vedas.** Delhi : Nag Publishers.
- Sharma, S. N. 1973. **A History of Vedic Literature.** Varanasi : Chowkhamba Publication.
- Wilson, H. H. 1978. **Ṛgveda Samhitā.** Delhi : Nag Publisher